

УДК 378.014

НАСТУПНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

МАРІЯ ТЕЛОВАТА,

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
обліку та оподаткування
Національної академії статистики,
обліку та аудиту

В статті розглянуто наступність у професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі у закладах вищої освіти. Запропоновано модель наступності професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі. Результат дослідження має теоретичну і практичну цінність в частині формування наступності професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі.

Ключові слова: наступність, професійна підготовка, майбутні фахівці, економічна галузь, заклади вищої освіти.

Сучасна наука і виробництво ставлять високі вимоги до змісту освіти загалом та економічної освіти зокрема. Однак нині формується випускник, який володіє сукупністю розрізнених знань і понять, в зв'язку з чим не може всебічно оцінити економічний факт з різних позицій. Існує чимало суперечностей між знаннями, що набуває майбутній фахівець економічної галузі, та його вміннями застосувати ці знання у професійно-практичній діяльності. Майбутній економіст чи бухгалтер, фінансист чи банкір може стати компетентним лише сам, апробувавши різні моделі поведінки в певній галузі, вибираючи із них те, яке найбільшою мірою відповідає їхньому стилю, естетичному смаку і вподобанням. У науковій літературі поняття економічної компетентності майбутнього фахівця не набуло значного поширення, і досі неоднозначно визначається й розглядається як структурний компонент економічної компетентності. У загальній структурі професійної компетентності вона виступає фундаментальною умовою й результатом само перетворюючої діяльності, цілеспрямованої роботи над собою, розвитку особистісних рис та професійних якостей [1, с.369].

Для нашого дослідження особливого значення набувають спроби дослідників вичленувати професійні компетенції фахівця в еко-

номічній галузі. Так, науковець І. Соколова у структурі компетентності виділяє інші варіанти терміна, серед яких є так звана індивідуальна компетентність [6, с.12].

Індивідуальність фахівця економічної галузі містить у собі неповторне поєднання індивідуальних та особистісних рис людини, рівнів сформованості компетенцій, що стають основою для формування її індивідуального стилю професійної діяльності та визначають шляхи саморозвитку і подальшої самоосвіти особистості. Від економіста, бухгалтера, фінансиста, банкіра, їхнього професіоналізму та економічної компетентності залежить, яким буде фінансовий результат їхньої діяльності. Професіоналізм пов'язаний, перш за все, з високим рівнем самореалізації індивідуальних особливостей, індивідуальним стилем до діяльності. Отже, критерієм визначення фахівця-професіонала необхідно вважати його індивідуальний стиль, підхід до діяльності, що є системою індивідуальних прийомів, які забезпечують ефективність у його подальшій роботі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що дослідники розглядають економічну компетентність як інтегральне особистісне утворення, що характеризує зрілу особистість людини сучасного економічного суспільства й таке, що охоплює три основні підструктури особистості - мотивацію, здатність,

досвід (П.В. Беспалов) [1,с.370]. Розглядаючи структуру та зміст економічної компетентності фахівця слід пам'ятати, що вона синтезує в собі:

а) загальні вимоги до майбутнього фахівця як особистості, до його знань, умінь, навичок та здатності застосовувати все це у виробничій діяльності;

б) особливості його професійної діяльності з використанням засобів інноваційних технологій;

в) конкретний прояв цих властивостей, вимог, особливостей особистості в діяльності окремого фахівця (бухгалтера, економіста, фінансиста, банкіра) [1].

Приступаючи до дослідження комплексу професійно-економічних компетенцій майбутнього бухгалтера, економіста, фінансиста, банкіра, ми ставили особливе завдання: розглянути їх не просто як істотні характеристики особливостей, а визначити склад і значення у формуванні професійно-економічної культури. З цією метою ми використали комплекс підходів до вивчення структурних компонентів професійної культури. Проаналізувавши змістовне наповнення кожної із складових частин економічної компетентності, ми розробили їхнє структурно-компонентне наповнення. Розглядаючи економічну компетентність як компоненту професійної діяльності майбутнього фахівця, що стосується застосування сучасних інноваційних технологій, ми визначили економічну компетентність як "органічну єдність" трьох складових - економічної, комп'ютерної, виробничо - діяльнісної.

Експериментально досліджені три компоненти відображають об'єктивні характеристики майбутнього фахівця, необхідні для наявності економічної компетентності.

Економічна складова визначає компетенції, що стосуються роботи з інформацією в обліковому, економічному, фінансовому напрямках, вона представляє сукупність таких умінь та здатностей:

– вміння визначити обліково-економічну потребу на предмет дослідження;

– вміння використовувати обліково-економічну інформацію у професійній, виробничій діяльності та повсякденному житті;

– знання нормативно-правової бази, облікової політики даної галузі;

– знання юридичних, економічних, правових норм використання обліково-економічної інформації;

– вміння здійснювати пошук обліково-економічної інформації та використовувати для цього різні інформаційні джерела;

– знати, вміти заповнювати первинні документи і форми фінансових звітів;

– вміння проводити економічний, стратегічний аналіз та оцінку фінансово-господарської діяльності підприємств;

– вміння проводити контроль, аудит, перевірку: грошових коштів, виробничих запасів, основних фондів у підприємствах, організаціях, установах.

Комп'ютерна складова визначає компетенції, що стосуються роботи з комп'ютерною технікою і визначається таким переліком знань та умінь:

– знання теоретичних основ функціонування комп'ютерної техніки;

– знання основ збереження обліково-економічної інформації та вміння працювати з різними системами;

– вміння працювати з різними комп'ютерними програмами: Word, Excel, Windows, Парус, 1-С: Бухгалтерія 8.3, Галактика, Medoc;

– вміння працювати в мережі Internet;

– вміння користуватися електронною поштою;

– вміння працювати із спеціалізованим програмним забезпеченням.

Дослідження, проведені у закладах вищої освіти II-IV рівнів акредитації м. Києва, Кременчука, Кривого Рогу, Житомира, Дніпропетровська, Чернівців показали, що сьогодні розвиток комп'ютерних технологій вступив у стадію, коли більш успішно реалізуються різноманітні функції, що виконують економісти, бухгалтери, фінансисти, банкіри. Етап, на якому тепер перебуває Україна в галузі впровадження

комп'ютерних технологій в обліково-економічну роботу, пов'язаний з використанням програмних продуктів: текстових редакторів, електронних таблиць тощо. Серед засобів комунікації набуває поширення електронна пошта, з'являються WEB- сторінки різних відомчих структур. Однак до освоєння методологій і створення експертних систем в обліково-економічній роботі Україна тільки підходить. У зв'язку з цим однією з глобальних цілей інформатизації навчально-виховного процесу є професійна підготовка фахівців, що володіють високою комп'ютерною компетентністю, які вміють застосовувати нові інформаційні технології в процесі навчання та у своїй професійній діяльності. Водночас формуванню комп'ютерної компетентності майбутніх фахівців у ході їх навчання в системі "коледж-університет" можуть заважати ряд проблем, зокрема відсутність у студентів навичок роботи з комп'ютером; звички працювати з викладачем, що перебуває „ за екраном”; таких якостей, як упевненість, рішучість, самостійність, тому що необхідний час на освоєння навичок користування комп'ютером.

Виробничо - діяльнісна складова (визначає компетенції, що стосуються використання засобів сучасних інноваційних технологій згідно обліково-економічної інформації) складається з:

- вміння використовувати сучасну комп'ютерну техніку для електронної обробки первинних документів, для збереження даних в електронному вигляді;
- знання посадових інструкцій згідно з кваліфікацією фахівця, а саме обізнаність з вимогами, функціями, правами, обов'язками;
- знання основ етикету;
- вміння знаходити правильні відповіді в ході вирішення фінансово-господарських проблем.

Звертання до професійної компетентності як результату цілеспрямованої професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі не випадкове, оскільки саме цей результат дозволяє теоретично обґрунтувати й

методично грамотно спроектувати систему безперервного утворення наступності у професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі в системі "коледж-університет", вибудувати взаємодію суб'єктів освітнього процесу [2].

З врахуванням вище зазначених складових економічної компетентності, ми розробили графічну модель наступності професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі, що відображає спіралевидний характер навчально-виховного процесу у ЗВО II-IV рівнів акредитації, яка відображена на рис. 1.

Для побудови графічної моделі наступності професійної підготовки майбутніх фахівців за основу ми взяли сфери економічної компетенції (гуманітарну, облікову, фінансово-економічну, організаційну, контрольно-аналітичну); професійні рівні фахівців економічної галузі (молодший спеціаліст, бакалавр, магістр); професійні знання, уміння, навички згідно курсів (III, IV, V) навчання студентів у ЗВО.

Як бачимо із моделі, при системі наступності в професійній підготовці, з роками навчання студентів ЗВО II -IV акредитації збільшуються професійні знання, вміння, навички, а також їх професійні рівні майбутніх фахівців.

При науковому дослідженні, ми прийшли до висновку, що після завершення III курсу та здачі комплексного державного іспиту у ЗВО II рівня акредитації: ПЕКНАУ, ККНАУ, КЛКНАУ, студент отримує кваліфікаційний рівень "молодшого спеціаліста" (бухгалтера, фінансиста, банкіра, економіста) і є професійно компетентним в економічній сфері при виконанні функціональних завдань (фундаментальних, гуманітарних, облікових), а після завершення IV курсу та здачі комплексного державного іспиту у ЗВО II -IV рівнів акредитації, студент отримує кваліфікаційний рівень "бакалавра" і є професійно компетентним в економічній сфері при виконанні функціональних завдань (фундаментальних, гуманітарних, облікових, фінансово-економічних, організаційних).

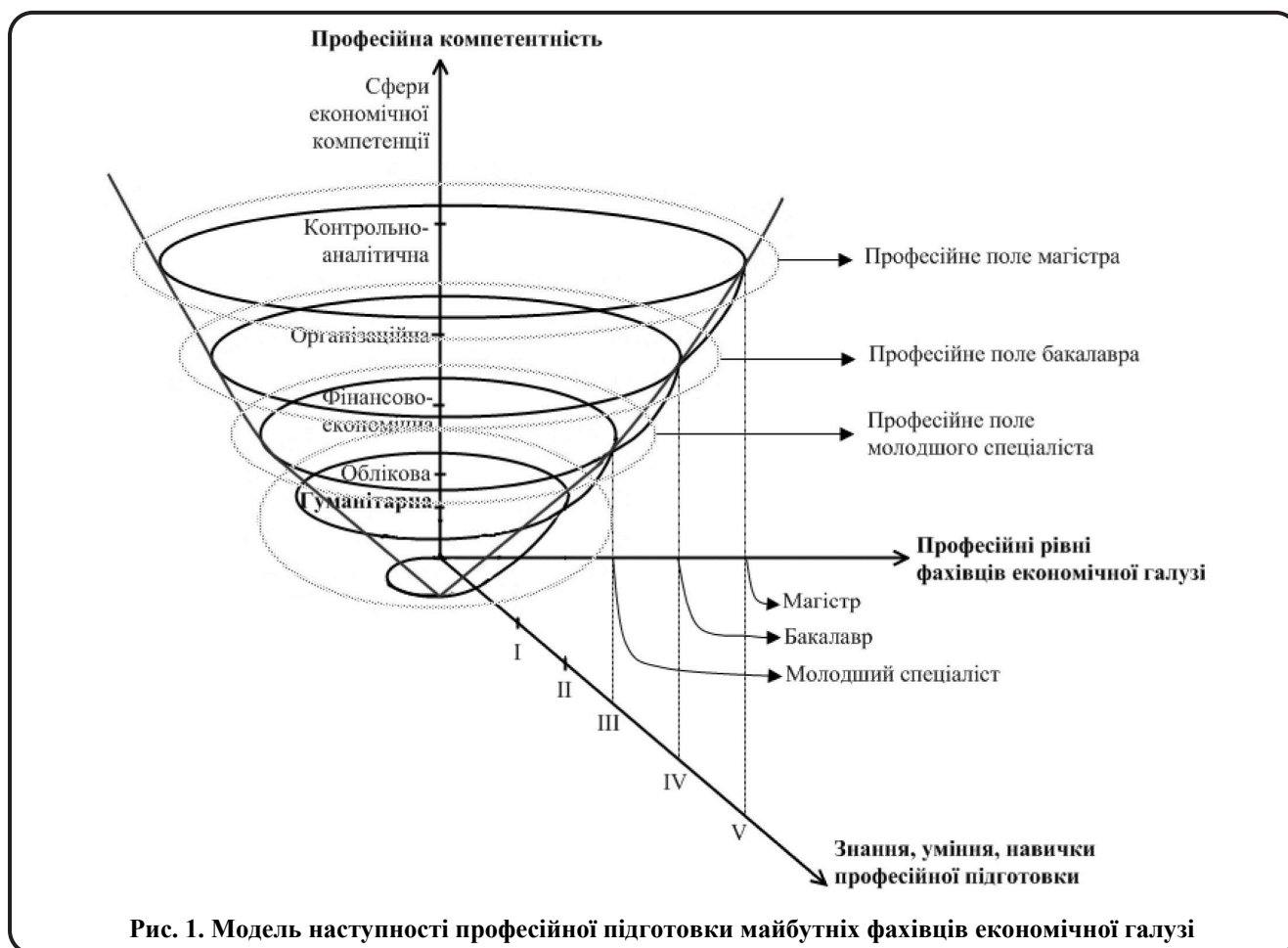

Рис. 1. Модель наступності професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі

Після завершення V курсу, здачі комплексного державного іспиту та захисті дипломної (випускної) роботи у ВНЗ IV рівня акредитації студент отримує кваліфікаційний рівень “спеціаліст”, “магістр” і є професійно компетентним в економічній сфері при виконанні функціональних завдань (фундаментальних, гуманітарних, облікових, фінансово-економічних, організаційних та контрольних-аналітичних) [3].

Отже, проведено дослідження показало, що при наступності у професійній підготовці майбутніх фахівців у ЗВО II -IV рівнів акредитації зростає їх професійне поле (знання, вміння, навички), яке необхідне для подальшої професійної діяльності [1, с. 372].

При розробці та обґрунтуванні графічної моделі наступності професійної підготовки

майбутніх фахівців, ми прийшли до висновку, що професійний компонент економічної компетентності є набором компетенцій, що входить до складу економічної компетентності майбутнього фахівця (бухгалтера, економіста, фінансиста, банкіра), - це економічна комп'ютерна та виробничо-діяльнісна складова. Остання якраз і відображає особливість змісту професійної діяльності фахівця певного профілю через наявність у ній компетенцій, характерних для його професійної діяльності.

Таким чином, професійно-економічна компетентність, з психологічної точки зору, є сукупністю умінь фахівця як суб'єкта виробничо - діяльнісного впливу структурувати наукове і практичне знання з метою кращого розв'язання виробничих завдань [4].

Ми прийшли до висновку, що під економічною компетентністю майбутнього фахівця економічної галузі підготовки розуміємо професійно-особистісну характеристику, яка включає знання (з бухгалтерського обліку, фінансового обліку, аудиту, економіки, фінансів, обліку в банках), уміння і навички з обліково-економічних дисциплін і професійної діяльності, професійно-особистісні якості та професійну самосвідомість [5].

нансового обліку, аудиту, економіки, фінансів, обліку в банках), уміння і навички з обліково-економічних дисциплін і професійної діяльності, професійно-особистісні якості та професійну самосвідомість [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левочко М.Т. Системний аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців США та України /М.Т. Левочко // Вища освіта України: [збірник наукових праць] Інституту вищої освіти – Київ, 2008р. - Видав. "Гнозис". Додаток 3, том I (8) – (Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті до європейського освітнього простору") – С. 202-210.
2. Levochko M.T. Integracja - zwizek wzajemny edukacyjnych dyscyplin w fachowym przygotowaniu fachowcw ekonomicznej brany/ М.Т. Levochko // Wykształcenie i nauka bez granic - 2008: materiały IV Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (07-15 grudnia roku po sekcjach):Volume 10. Pedagogiczne nauki: Przemysł, 2008.- Nauka I studia – S.57-61.
3. Левочко М.Т. Сучасний підхід до кредитно-модульної системи навчальної діяльності у ВНЗ/М.Т.Левочко//Питання впровадження кредитно-модульно-рейтингової системи у навчальний процес: матеріали науково-практичної конференції, (21-23 березня 2008р.).- Горлівка, 2008.-Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна". - С.103-111.
4. Левочко М.Т. Формування професійної компетентності студентів при фаховій підготовці /М.Т. Левочко //Теорія і практика розвитку ключових компетенцій учнів 12-річної школи: матеріали Всеукраїнської науково-пошукової конференції (27 березня 2008р) / За загальною редакцією І.Г. Єрмакова.- Частина II.- Київ - Запоріжжя, 2008.- Хортицький навчально реабілітаційний багатопрофільний центр.- С.270-274.
5. Левочко М.Т. Професійна підготовка майбутніх фахівців економічної галузі: теорія, методика, організація: [монографія] /М.Т. Левочко; Державна академія статистики, обліку та аудиту-Київ: Вид-во ДП "Інформаційно - аналітичне агентство", 2009. - 495с.
6. Сокурская Л. Г. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода / Сокурская Л. Г.– Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина,2006.– 576с.

В статье рассмотрены преемственность в профессиональной подготовке будущих специалистов экономической отрасли в учреждениях высшего образования. Предложена модель преемственности профессиональной подготовки будущих специалистов экономической отрасли. Результат исследования имеет теоретическую и практическую ценность в части формирования преемственности профессиональной подготовки будущих специалистов экономической отрасли.

Ключевые слова: преемственность, профессиональная подготовка, будущие специалисты, экономическая отрасль, высшие учебные заведения.

In the article the continuity in the training of future specialists of the economic branch in higher education institutions is considered. The model of continuity of professional training of future specialists of the economic branch is offered. The research result has a theoretical and practical value in terms of the formation of continuity of professional training of future specialists in the economic field.

Keywords: continuity, professional training, future specialists, economics, institutions of higher education.